

ספר

דעת נוטה

תשובות אאמו"ר הגאון רבינו
הגר"ח קניבסקי שליט"א

חלק ראשון

על הלכות השכמת הבוקר, לבישת הבגדים, הנהגת בית הכסא,
נטילת ידים שחרית וברכתה, הלכות ק"ש, תפלה

נלקט מתוך עשרות אלפי תשובות שהשיב אאמו"ר הגאון שליט"א
שכולם היו ננוזות ושמורות אצלו
ועתה נופו על ידו בי"ג נפה

ועליהן נוסף

מקורות וביאורים

שכתבום תלמידי חכמים מופלגים מתוך הדברים ששמעו ונתבארו לפני
אאמו"ר הגאון שליט"א ושאר דברי הפוסקים בזה כאשר עיניכם תחזינה מיטרים

יוצא לאור עולם בחסדי השי"ת המרובים כדי להרבות כבוד שמים וכבוד התורה
בהורמנא דאאמו"ר הגאון שליט"א ע"י בנו ותלמידו
יצחק שאול באאמו"ר הגאון הגר"ח קניבסקי שליט"א

שנת דעת נוטה אור"ח ח"א עה"כ
מוצאי שנת השמיטה תשס"ט

הקדמה

בעזה"י עש"ק ויק"פ תשס"ט

יתברך היוצר וישתבח הבורא שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה לראות כרך הראשון [על הלכות הנהגת אדם בבוקר ונטילת ידים שחרית, והלכות ק"ש ותפלה] מסדרת הספרים **דעת נוטה** שהוא פרי יגיעם ועמלם של כמה תלמידי חכמים מופלגים.

והנה תשובות אאמו"ר הגאון שליט"א נכתבות בקיצור נמרץ מהטעמים הכמוסים עמו, אולם גודל קיצורם גורם שהרבה תשובות משתמעות לכמה אנפי והלומד האחד יפרשם למותר והאחר יפרשם לאסור והשלישי יפרשם להנהגה טובה וכן כל אחד לפי דעתו, וכן יש תשובות שישגה הקורא בהם מפני קוצר דעתו וידיעתו בענינים אלו ואילו היה מונח היטב בהסוגיא היה מבין התשובה לאשורו, גם יש הרבה תשובות שנראות שאאמו"ר הגאון שליט"א השיב מאובנתא דלביה בלי שום טעם ומקור ובאמת אינו כן שמקור התשובה הוא מתוך ראי' מבבלי או ירושלמי או מראשונים או מדיוק מהמ"ב או משאר פוסקים, או ממה שקבל מרבותיו מרן החזו"א ומרן הקה"י זללה"ה, ויש הרבה תשובות שבאמת מקורם מסברת הלב ובוה יכול להמצא כמה וכמה פעמים בתשובות אאמו"ר הגאון שליט"א שכבר נדפסו [והרבה שלא נדפסו עדיין] שיש סתירות בין הדברים ובאמת לאו סתירה היא דכשכתב התשובה הראשונה היה דעתו נוטה כך, ושוב היתה דעתו נוטה להיפך משום שהתשובה תלויה בשיקול הדעת, וכבר מצאנו בחז"ל הקדושים בילדותיה סבר ובזקנותי' סבר בב"מ בר"פ הזהב ובעוד מקומות, ובכגון דא עלינו לברר משנתו האחרונה, [ולדברי אאמו"ר הגאון שליט"א יש הרבה תשובות שעונה מקופיא שלא בעיון ובחפזון וגם זה טעם להסתירות הנ"ל, ומפני זה אאמו"ר הגאון שליט"א נהג בי טובת עין ומסר בידי יד כהה בנו ותלמידו את כל כתביו בלי יוצא מן הכלל [שלעת עתה הן עולים לכשבעים אלף מכתבים] כדי לבדוק אם אין סתירות בהתשובות ואם יש סתירות הוא יתקן]. גם יש המון תשובות שעונה אאמו"ר הגאון שליט"א כמסתפק כגון יתכן או אולי או מסתבר או כרצונך וכהנה רבות, ועלינו לברר מה הם צדדי הספק, ולהיכן דעתו נוטה.

ומפני כל הלין טעמי היתה דעת אאמו"ר הגאון שליט"א שלא להדפיס שום מכתב ולהפיצו בישראל, אולם מאידך התורה רבתה בישראל מאד ברוך ה' והתלמידי חכמים צמאים לדבר ה' ונדפסים ספרים רבים חדשים לבקרים מתשובות אאמו"ר הגאון שליט"א,

מבוא

(נכתב ע"י עורכי הספר)

נודה להשי"ת שזיכנו לקרבה אל המלאכה מלאכת הקודש, עיון וביאור דברי רבינו הגדול שליט"א בתשובותיו הנפלאות. ואמרנו להקדים כמה דברים על מהות מלאכתנו בזה.

א. ביארנו [במקורות וביאורים] כל תשובה שתהי' מובנת לכל, וגם שלא יהי' עליה סתירה מדברי הפוסקים ז"ל, ולא מתשובה אחת לחברתה. וכן ביארנו טעם התשובה. וכל דברים אלו [מלבד דברים שהיו פשוטים בעינינו, או שכבר נמצא מי שכתב כרבינו, או שכבר נחלקו בו ולא נצרכה אלא להכרעה כמאן נקטינן] הבאנו לפני רבינו שליט"א ושמענו את תירוציו וטעמיו וכתבנו והבאנו בשמו. וכמה פעמים הראנו את הדברים לרבינו שליט"א לאחר כתיבתן.

ב. כשמצאנו ראיות לדברי רבינו שליט"א או מראי מקומות לפוסקים אחרים שכתבו כמוהו, הבאנום, וכן ציינו לדעות אחרות דלא ס"ל כן (אמנם לפעמים לא טרחנו לפרט מי ומי הסוברים כך או כך אלא ציינו לספרי המלקטים אשר שם ימצא המעיין את כל מבוקשו).

ג. פעמים רבות מצאנו בתשובות רבינו שליט"א כמה נוסחאות באותו ענין והבאנו לפני רבינו שליט"א להכריע איזה מהם להדפיס (כמבואר בהקדמה עיי"ש). אכן כשהי' לתועלת [ולא הי' סתירה בין הנוסחאות] העתקנו במקורות וביאורים גם את נוסח התשובות האחרות.

ד. לפעמים לא הי' ברור כוונת השואל, (וא"כ לא יהי' תועלת בהדפסת התשובה מאחר שלא יהיו יודעים על איזה אופן מיירי השאלה) ואז שאלנו את רבינו שליט"א איך הבין את השאלה ועפ"י זה תיקנו את נוסח השאלה שתהא ברורה. וכמו"כ מצוי מאד בתשובות רבינו שליט"א שמשיב על פרט אחד מתוך כמה פרטים, וגם בזה הראנו לרבינו שליט"א וביאר לנו כוונתו ועפ"י זה ניסחנו את השאלה בהשמטת שאר דברי השואל.

ה. זכינו והראה לנו רבינו שליט"א את קונטרס ההוראות בשם מרן החזו"א זצ"ל שכתב לעצמו, והרבה פעמים העתקנו משם דברים יקרים הנוגעים לתשובת רבינו שליט"א.

ו. הנה מאחר שהמקורות וביאורים כוללים כמה חלקים דהיינו א. דברים מכת"י רבינו (וכנ"ל באותיות ג' ה'). ב. דברים ששמענו מרבינו שליט"א בעל פה לבאר דבריו בתשובותיו. ג. דברים שכתבנו בעצמנו והבאנו דברי הפוסקים באותו ענין וכיו"ב. ראינו לנכון לייחד לכל אחד מהם סוג אותיות שונה, מפני כמה טעמים, וגם דבזה יהי' ניכר בעליל שהספר רובו ככולו משל רבינו שליט"א מתורתו שבכת"י או שבע"פ.

תוכן הענינים

דיני השכמת הבוקר

ג	תיקון חצות
ט	אמירת שיר המעלות ועל נהרות בבל
יג	השכמת הבוקר
טו	אמירת מודה אני
יז	אמירת פסוקי ראשית חכמה וכיו"ב
יח	שש מצוות התמידיות
כא	אמירת יה"ר שלפני התפלות
כו	אמירת פרשיות העקידה והמן
כח	עשרת הדברות
כח	אמירת קרבנות
מג	אמירת פרשת הקטורת

דיני לבישת בגדים

מו	גילוי הגוף
נד	סדר לבישת ופשיטת הבגדים
סב	לבישת וחליצת מנעלים
סו	קשירת מנעלים
עא	רחיצת הגוף
עב	כיסוי הראש

הנהגת בית הכסא

פד	דיני הנכנס לבית הכסא
פו	הנהגת הצניעות בבית הכסא
פט	דיבור בבית הכסא

תשובה ו

שאלה: האם נשים חייבות באמירת תיקון חצות.

תשובה: לא שמענו.⁶

תשובה ז

שאלה: תיקון חצות ותפלה בנץ החמה כשא"א לקיים שניהם הי מינייהו עדיפא.

תשובה: תפלה עדיפא.⁷ [א.ה. עיין בהערה 8 שתשו' זו לא בכל גונוי איירין].

תשובה ח

שאלה: מי שחושש שאם יאמר תיקון חצות לפני שהולך לישון לא יוכל לקום בבוקר להתפלל כותיקין מה יעשה האם יבטל תיקון חצות בשביל להתפלל כותיקין או שיבטל תפילת ותיקין בשביל תיקון חצות.

תשובה: כרצונו.⁸

מקורות וביאורים

שערי תשובה סי' א' סק"ו בשם הרמ"ז דבשעת הדחק אף שעלה עמוה"ש יש קצת מציאות לתיקון ועיי"ש גם במ"ב סק"ט [ובשונה הלכות דין כ"ו] במש"כ ואם הוא קרוב להנץ [וכו'] ושואל מה לעשות האם להתחיל פסוד"ז כדי שיוכל להגיע לתפלת שמו"ע בנץ החמה או לומר תיקון חצות ובזה מסתבר שכיון שתפלה בנץ זהו דינא דגמ' ממילא זה יותר חשוב משא"כ במי שעומד בחצות וחושש שאם יאמר עתה תיקון חצות לא יוכל לקום בבוקר לתפלת ותיקין בזה י"ל שכיון שעכשיו עומד בפניו המצוה של תקון חצות רשאי הוא לומר תיקון חצות ואי"צ לחוש למה שאח"כ לא יוכל להתפלל כותיקין וכדאשכחן באחרונים [עיין שדי חמד מע' יוה"כ סי' א' אות י'] שדנו באדם שיודע שאם יצום בצום גדלי' לא יוכל לצום אח"כ ביוה"כ דיש לו לצום בצום גדלי' כיון שזו

יוהרא עיי"ש. 6. הנה בתשו' א' ובתשו' ב' נתבאר שענין אמירת ת"ח אינו חיוב גם באנשים אך לגבי נשים אמר רבינו שליט"א שלא שמענו כלל שהנשים ינהגו בזה ועיין גם בבא"ח פ' וישלח ש"א אות ו' שכתב דאין הנשים אומרות ת"ח והביא מהגאון ר' אלי' מני שכתב לו לא ראינו ולא שמענו שאשה אומרת ת"ח [אך עיין כה"ח סי' א' סק"ט"ו מש"כ בזה]. 7. דתפלה בנץ הוא דינא דגמ' משא"כ תיקון חצות שנתייסד עפ"י המקובלים [ועיין ביה"ל סי' נ"ח סעי' א' ד"ה ומצוה, שכתב דמעלת נץ עדיפא על מעלת תפלה בצבור ומעלת אמירת ק"ש בתפילין] כן הוסיף רבינו שליט"א בע"פ, וע"ע בתשו' הבאה. 8. עיין בתשו' הקודמת ומש"כ שם בהערה, ואמר רבינו שליט"א דשם הנידון במי שעומד בבוקר סמוך לזמן של תפלת ותיקין באופן שאמירת התיקון תעכב אותו מלהתפלל עם הנץ [א.ה. עיין

למנוע מלומר
ד מזה דלימוד

ור וקציעה סי'
האם להמשין

ב בשם האר"י
דושי הלילה סוף
שאין אחר חצות
מד קודם שיאמר
יח לעשות התקון
בפ' וישלח ט"א
לוה"ש לומר ת"ח
עדיף ועיי' שו"ת
ול. 5. עיי"ש
ן חצות ל"ש כלל
ב לכל אחד אלא
אבל כל הרצוה
זה ולית ב' משום